

0.Inleiding

Nibud/Nyfer hebben in opdracht van de gemeente onderzoek gedaan naar de effecten van landelijke en gemeentelijke regelingen op de inkomenspositie van minima (met en zonder zorgvraag).

Op basis van dit onderzoek doen de bureaus aanbevelingen voor het gemeentelijk beleid. Deze aanbevelingen hebben wij uitgewerkt.

In de volgende hoofdstukken leest u een samenvatting van de aanbeveling, een ambtelijk advies, een motivatie van dit advies en de (jaarlijkse) kosten voor invoering en uitvoering van deze regeling.

Focus advies

Uit de rapportage blijkt dat het inkomen van gezinnen met kinderen in de leeftijd 12-18 jaar het meest onder druk staan:

- De begroting laat een maandelijks fors tekort zien
- Bij een inkomensstijging van 110% - 120% van de bijstandsnorm is er sprake van een armoedeval

Dit bij elkaar maakt dat deze gezinnen het extra zwaar hebben. De gemeente Alphen aan den Rijn vindt het belangrijk dat kinderen zo goed mogelijk ondersteund worden in dit soort situaties. Dit zorgt ervoor dat de adviezen zich richten op deze groep gezinnen.

1.Armoedeval: getrapte afbouw gemeentelijke regelingen in verband met de armoedeval

Aanbeveling Nibud/Nyfer

De armoedeval treedt op als huishoudens van 110 naar 120 procent van het sociaal minimum gaan. Dat komt vooral door landelijke regelingen. Diverse gemeentelijke regelingen versterken dit effect echter. Door een getrapte afbouw van gemeentelijke regelingen tot een inkomensgrens van 120 procent, kan de armoedeval worden beperkt.

Ambtelijk advies

De regelingen voor kinderen (schoolkosten, computer en sport/cultuur) getrapd afbouwen tot 120% inkomensniveau.

Motivering

De huishoudens met kinderen in de leeftijd 12–18 jaar staan financieel zwaar onder druk. Ook al werkt de inwoner, dan nóg is er een fors tekort op de begroting. Ook is er bij deze categorie bij een inkomen van tussen de 110%–120% van de bijstandsnorm sprake van een armoedeval. Door de regelingen die de Gemeente specifiek voor kinderen heeft getrapd af te bouwen, komt het inkomenseffect alleen bij die gezinnen terecht. Daarbij komt het geld ook nog eens rechtstreeks ten goede van de kinderen in deze gezinnen.

Uitgebreide motivering

Hieronder nemen we u uitgebreid mee in hoe deze gedachtevorming tot stand is gekomen. U leest achtereenvolgens welke huishoudens er in Alphen aan den Rijn te maken hebben met een armoedeval en welke huishoudens er in 2016 door diverse belastingmaatregelen op vooruit zijn gegaan. Verder leest u waarom wij voorstellen om slechts een deel en niet alle specifieke gemeentelijke regelingen af te bouwen. Tot slot geven wij aan welke alternatieven wij nog hebben overwogen en sluiten we af met een kostenplaatje.

Welke huishoudens hebben te maken met een substantiële armoedeval?

Op blz 42 van de minima-effectrapportage kunt u zien in welke situaties er sprake is van een armoedeval. In slechts één gezinssituatie is er én een armoedeval én een maandelijks tekort op de begroting.

Bij de volgende huishoudens is er sprake van een substantiële¹ armoedeval:

- a. Alleenstaande, 2 kinderen 3 & 5 jaar (Geen tekort op de maandelijkse begroting)
- b. Paar, 2 kinderen 14 & 16 jaar (Wel een tekort op de maandelijkse begroting, met name veroorzaakt door Rijksbeleid)
- c. Paar, inwonend kind 22 jaar met verstandelijke beperking (geen tekort)

¹ Een daling van het saldo/ een stijging van tekort van meer dan €15 per maand ten opzichte van 100%/110%. Hierbij zijn we uitgegaan van het saldo na basis- en restpakket, inclusief Individuele inkomenstoelage/duurzame gebruiksgoederen. Als we uitgaan van geen recht op ITT en duurzame gebruiksgoederen, dan is de armoedeval voor huishouden a en c er niet.

- d. Ouder echtpaar met lichte zorgvraag (geen tekort)²
- e. Ouder echtpaar met zwaar zorgvraag (geen tekort)

Verbetering netto inkomen werkenden 2016 versus 2015

De begrotingen van het Nibud zijn gebaseerd op de situatie 2015. Met ingang van 2016 is er een aantal belastingmaatregelen doorgevoerd die voor mensen met een inkomen uit arbeid positief uitvallen. Bijvoorbeeld: een werkende met het minimumloon is er met ingang van 1 januari 2016 ongeveer € 70 tot € 80 netto per maand op vooruit gegaan. Dit zorgt er in ieder geval voor dat de armoedeval van 100%–110% niet (meer) voorkomt.

Dit betekent verder vooral dat inwoners met een baan er in absolute zin op vooruit gaan: zij houden iedere maand meer geld over om vrij te besteden, met uitzondering van de categorie onder b. genoemd. Van dit huishouden is het saldo zwaar negatief, zelfs deze belastingmaatregel trekt deze groep niet uit de rode cijfers. Later in deze notitie doen wij nog een voorstel om de positie van deze huishoudens te verbeteren (aanbeveling 3 en 4).

Getrapte afbouw: waarom niet voor alle regelingen?

Zoals ook in het rapport te lezen is, wordt een groot deel van de armoedeval veroorzaakt door het rijksbeleid.

Bij werkenden zie je vooral de armoedeval bij een stijging van het inkomen van 110% naar 120%. Het argument dat mensen beter in een uitkering kunnen blijven gaat hier dus niet op, zeker niet gezien de nieuwe belastingmaatregelen waarbij werkenden netto meer overhouden.

Er is maar 1 huishoudtype dat naast de armoedeval ook met een structureel tekort op de begroting te maken heeft (huishouden gehuwden met kinderen vanaf 12 jaar). Dit is de reden waarom we ons in het advies alleen richten op regelingen die specifiek voor deze groep bedoeld zijn. Voor de volledigheid hebben we wel in tabel 1 de kosten van de regelingen ‘individuele inkomensvoetingsbijdrage’ en ‘duurzame gebruiksgoederen’ opgenomen. Het college kan er namelijk voor kiezen om voor alle regelingen de inkomensgrens op te trekken naar 120%. Dit adviseren wij echter niet.

Wij hebben de verwachte structurele kosten van het invoeren van een getrapte afbouw van een aantal regelingen in kaart gebracht. Hierbij hebben we een aanname gedaan over het aantal huishoudens dat een beroep op deze regeling zal doen. Hiervoor hebben we ons gebaseerd op gegevens van Stimulansz en huidig gebruik van de regelingen.

We zijn uitgegaan van een ophoging van de inkomensgrens van 110% naar 120% van het minimum inkomen waarbij tussen de 110–120% aanspraak kan worden gemaakt op een bijdrage van 50% van de bijdrage tot 110%.

Tabel 1.

² Voor de armoedeval bij huishoudens d. en e. vraagt Nibud zich af of hier sprake is van een echter armoedeval of dat deze armoedeval op papier te maken heeft met de systematiek van het onderzoek (bladzijde 54 van de MER).

	Verwachte toename aantal aanvragen (huishoudens/kinderen)	kosten regeling 50%	kosten uitvoering
individuele inkomenstoeslag	170	€ 41.070,00	€ 15.350,00
regeling schoolkosten kinderen	63	€ 5.000,00	€ 6.020,00
computer kinderen	28	€ 9.360,00	€ 2.700,00
sport en cultuur kinderen ³	85	€ 10.000,00	€ 8.100,00
duurzame gebruiksgoederen	120	€ 15.300,00	€ 11.500,00
Totaal		€ 80.730,00	€ 43.670,00

In totaal komen de structurele kosten voor het doorvoeren van al deze regelingen op ruim €124.000. Daarbij komen ook nog de incidentele kosten voor implementatie. Deze schatten wij op €15.000. Als er voor gekozen wordt alleen de kindregelingen (in de tabel grijs gearceerd) door te voeren, dan komen de kosten hiervoor in totaal op € 41.800. Wij kijken nog naar de mogelijkheid om de kosten voor de uitvoering te verlagen door een wijziging in het proces, zoals bijvoorbeeld een meer digitale afhandeling en steekproefsgewijze controle.

Samengevat stellen we dus voor om de regeling schoolkosten kinderen, computer kinderen en sport en cultuur kinderen getrapd af te bouwen, omdat de groep ouders met kinderen in de leeftijd 12–18 een groot tekort hebben op de begroting. De groep alleenstaanden met kinderen in deze leeftijd heeft Nibud/Nyfer niet onderzocht, maar gezien het grote tekort voor de eerder genoemde groep, gaan wij er vanuit dat ook deze groep een maandelijks tekort heeft.

Overwogen alternatieven

Maatwerk via de individuele bijzondere bijstand

De Gemeente wil maatwerk leveren. De Participatiewet geeft in artikel 35 van de participatiewet de kaders voor individuele bijzondere bijstand: het moet gaan om noodzakelijke kosten die voortkomen uit bijzondere omstandigheden. De kosten waar deze gezinnen mee geconfronteerd worden zijn vaak geen uitzonderlijke kosten die andere mensen in dezelfde omstandigheden niet maken. Bijvoorbeeld: als een kind naar de middelbare school gaat moet hij/zij een fiets hebben. Dit geldt voor (bijna) alle kinderen en hiervoor is dan ook geen individuele bijzondere bijstand mogelijk. Daarom is dit alternatief voor het merendeel van de kosten geen optie om de armoedeval te beperken.

Verhogen grens individuele inkomenstoeslag voor huishoudens met kinderen 12–18

De Gemeente zou, voor alleen de huishoudens met kinderen 12–18 jaar, de inkomensgrens voor individuele inkomenstoeslag (IIT) kunnen verhogen naar 120%.

Voor deze regeling gelden wel een bepaalde extra voorwaarde ten opzichte van bijvoorbeeld

³ De deelname aan sport en cultuur loopt via het jeugddeelnamefonds. Een getrapte afbouw is hier niet mogelijk. Kinderen komen hierdoor voor 100% van de vergoeding in aanmerking.

individuele bijzondere bijstand of andere regelingen. Men moet langdurig een laag inkomen hebben (artikel 36). In Alphen aan den Rijn is dit in verordening Sociaal Domein opgenomen dat gezin in aanmerking komt voor IIT als men minimaal 3 jaar een inkomen heeft onder de gestelde inkomensgrens. De structurele kosten van dit alternatief schatten wij in op € 40.000, inclusief uitvoering, exclusief eenmalige invoeringskosten. Dit is een behoudende inschatting. Wij hebben geen gegevens over de grootte van de doelgroep en de tijdsduur van de noodzaak van extra ondersteuning.

Wij hebben gekozen voor verhoging van de grens van de kindregelingen omdat:

- deze middelen rechtstreeks terecht komen bij de kinderen;
- omdat de voorwaarden hiervoor soepeler zijn;
- je dus meer inwoners de mogelijkheid biedt hiervan gebruik te maken.

Financiën

De structurele kosten voor het verhogen van de grens door de kindregelingen bedragen geschat € 41.180 (€ 24.360 kosten voor de regeling + € 16.820 kosten voor de uitvoering). De eenmalige invoeringskosten schatten wij op €15.000.

Het financiële voordeel voor de huishoudens varieert jaarlijks. Een paar voorbeelden.

Gaat een kind voor het eerst naar de middelbare school, dan krijgt het gezin hiervoor een bijdrage voor de fiets (€115). Eens in de 5 jaar kan een gezin aanspraak maken op een vergoeding voor een computer. Voor deze doelgroep betekent dit een bijdrage van € 275. Wat dit echt betekent voor de armoedeval is per jaar verschillend, afhankelijk van de kosten.

2. Tegemoetkoming sociale participatie volwassenen

Aanbeveling Nibud/Nyfer

Een krap inkomen gaat vaak ten koste van de sociale participatie van kinderen en volwassenen. Voor kinderen kent het huidige minimabeleid een regeling (Jeugddeelnamefonds), voor volwassenen niet. Meer ondersteuning voor volwassenen kan hier een positieve rol spelen. Met name echtparen, die met een bijstandsnorm van 100 procent de kosten van twee volwassenen moeten dragen, zullen veel baat hebben bij een bijdrage voor sociale participatie. Wij adviseren de gemeente de mogelijkheid te onderzoeken om ook volwassenen een tegemoetkoming ten behoeve van maatschappelijk participatie te verstrekken.

Ambtelijk advies

Geen aparte regeling voor volwassenen creëren.

Motivering

In de gemeente zijn onder andere BOOST, Alphen Beweegt en Tom in de buurt actief. Zij hebben de opdracht om kwetsbare doelgroepen te ondersteunen bij sociale participatie. Dit is nog volop in ontwikkeling. Alle inwoners kunnen dus onder andere bij deze organisaties terecht. Een aantal voorbeelden:

- Wandelen onder begeleiding van fysiotherapeuten.
- Leeskringen in de bibliotheek.
- Meedoen aan kookclubjes.
- Lekker in je lijf (voor inwoners die meedoen aan de collectieve zorgverzekering); Onder begeleiding sporten en werken aan een gezonde leefstijl.
- Aan de slag gaan als vrijwilliger.

In sommige gevallen wordt een geringe bijdrage gevraagd voor deelname, bijvoorbeeld voor koffie of het gebruik van een maaltijd.

3.Differentiatie vergoeding schoolkosten kinderen 12 jaar en ouder

Aanbeveling Nibud/Nyfer

De gemeente Alphen aan den Rijn kent verschillende bijdragen voor huishoudens met kinderen tot 18 jaar. Deze hebben een positief effect op de bestedingsruimte van huishoudens met een laag inkomen. De bijdrage in de kosten van een excursie, een schoolreisje of een werkweek (maximaal 125 euro per kind per schooljaar) is voor kinderen op het basisonderwijs aan de hoge kant en voor kinderen op het voortgezet onderwijs lager dan de werkelijke kosten. Het Nibud adviseert daarom de vergoeding voor schoolkosten te differentiëren. Een dergelijke uitsplitsing van de bijdragen ziet het Nibud bij meerdere gemeenten.

Ambtelijk advies

De bijdrage voor middelbare scholieren verhogen naar € 200 per kind per jaar.

Motivering

In de begroting van het Nibud is te zien dat er een flink tekort is op de begroting van gezinnen met kinderen in middelbare-schoollleeftijd.

De gemeente vindt het belangrijk dat kinderen gelijke kansen hebben. Een schoolreis of excursie op het middelbaar onderwijs geeft kinderen de kans om zich op zowel educatief als sociaal vlak te ontwikkelen. Met het verhogen van de bijdrage wordt het tekort voor deze gezinnen verminderd.

Kosten

De kosten van deze wijziging schatten wij op €15.000. De extra kosten van de uitvoering door het Serviceplein zijn minimaal.

NB: de kosten voor basisschool laten wij op maximaal €125. Bijdrage voor schoolreis ligt vaak lager dan dit bedrag, behalve in groep 8 (schoolkamp). Toekenning gebeurt op basis van daadwerkelijk te maken kosten.

4.Hogere individuele inkomenstoeslag voor echtparen met opgroeiende kinderen (12 jaar en ouder)

Aanbeveling Nibud/Nyfer

Echtparen met (oudere) kinderen hebben in de gemeente Alphen aan den Rijn de minste bestedingsruimte: op alle onderzochte inkomensniveaus hebben zij de grootste tekorten. De gemeente kan paren met kinderen die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen ondersteunen via de individuele inkomenstoeslag. Sommige gemeenten kennen een aparte (hogere) norm voor echtparen met kinderen, net zoals er een aparte norm voor alleenstaanden en alleenstaanden met kinderen is.

Ambtelijk advies

Aparte hogere toeslag invoeren voor echtparen met minimaal 1 kind dat 12 jaar of ouder is (tot 18) en uitbreiden met de doelgroep alleenstaande ouder met minimaal 1 kind dat 12 jaar of ouder is. De toeslag verhogen met ongeveer € 70⁴.

Motivering

De groep echtparen met oudere kinderen heeft maandelijks een groot tekort op de begroting. Door hen tegemoet te komen kunnen we een deel van dit tekort compenseren. Voor de groep alleenstaande ouders met oudere kinderen heeft het Nibud geen begroting opgesteld, maar gezien de stijgende kosten die het Nibud presenteert voor oudere kinderen is de verwachting dat deze groep ook in de rode cijfers belandt.

Vergroten armoedeval 110-120%

Deze aanbeveling zorgt voor een geringe vergroting van de armoedeval van maximaal €70 per jaar (maandelijks ongeveer € 6). Onder aanbeveling 1 hebben wij het alternatief beschreven van het verhogen van de inkomensgrens naar 120% voor deze specifieke doelgroep.

Kosten

De kosten voor wijziging in normbedragen schatten wij op € 10.500. De kosten van de uitvoering door het Serviceplein zijn minimaal.

4

Percentage van norm art 21 lid b P-wt	Bedrag: (€ 1389,57)
Alleenstaanden ontvangen 30% vd norm	417
Alleenstaande ouder kinderen tot 12 jr 35% vd norm	486
Alleenstaande ouder kinderen 12 jr ouder 40% vd norm	556
Gehuwden kind tot 12 jr 40% vd norm	556
Gehuwden kind 12 jr en ouder 45% vd norm	625

5.Harmonisering eigen bijdrage kinderopvang en peuterspeelzaal

Aanbeveling Nibud/Nyfer

De eigen bijdrage voor de kinderopvang wordt door de gemeente vergoed voor huishoudens op bijstandsniveau die een re-integratietraject of inburgeringstraject volgen. Alleenstaande ouders zonder werk die geen traject volgen zullen gebruik maken van de peuterspeelzaal. De kosten voor de peuterspeelzaal in de gemeente Alphen aan den Rijn zijn hoger dan die van de resterende eigen bijdrage voor de kinderopvang. Omdat het eenoudergezin met jonge kinderen op bijstandsniveau met een tekort te maken heeft, is dit geen wenselijke situatie. Momenteel ligt er een voorstel om met ingang van 2016 de peuteropvang te ondersteunen vanuit de bijzondere bijstand. De financiële ondersteuning is mogelijk voor twee dagdelen in de week (2 maal 3,5 uur). Gezien het bovenstaande adviseert het Nibud dit voorstel aan te nemen.

Ambtelijke advies

Het voorstel is aangenomen. Er is dus geen actie nodig.

6.Vermogensgrens kwijtschelding

Aanbeveling Nibud/Nyfer

Om voor kwijtschelding van gemeentelijke heffingen en waterschapslasten in aanmerking te komen geldt een vermogensgrens die beduidend lager ligt dan de vermogensgrens in de Participatiewet. Gemeenten kunnen hier (nog) niet van afwijken. Wel is aan de Kamer toegezegd dat bezien zal worden of gemeenten de vrijheid moeten krijgen om de vermogensnormen voor de kwijtschelding te verruimen tot maximaal de vermogensnormen die in de Participatiewet worden gehanteerd. Het Nibud adviseert om, wanneer dit mogelijk wordt, van deze mogelijkheid gebruik te maken. De achterliggende gedachte van dit advies is, dat ieder huishouden zou moeten beschikken over een minimale financiële buffer voor min of meer voorzienbare uitgaven op de korte en middellange termijn. Dat is in het belang van huishoudens zelf maar ook van de gemeente.

Ambtelijke advies

Op dit moment is de gemeente voor kwijtschelding van gemeentelijke heffingen gebonden aan de wettelijk gestelde vermogensgrens. Vooralsnog is er nog geen zicht op ruimte hierbinnen. Wij volgen de ontwikkelingen op dit gebied.

7.Berekening betalingscapaciteit gemeentelijke heffingen en waterschapsbelasting

Aanbeveling Nibud/Nyfer

De betalingscapaciteit voor gemeentelijke heffingen en waterschapslasten worden apart berekend. Hiermee wordt er van uitgegaan dat het huishouden twee maal over de betalingscapaciteit beschikt, wat uiteraard niet zo is. De gemeente heeft de mogelijkheid de betalingscapaciteit op een andere wijze te berekenen: de regelgeving (Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990, URIW 1990) is zodanig dat bij de berekening van de betalingscapaciteit al rekening wordt gehouden met meerdere belastingaanslagen. Het Nibud adviseert om bij de berekening van de betalingscapaciteit voor de gemeentelijke lasten al rekening te houden met andere belastingaanslagen (in casu de waterschapslasten). Dit werkt gunstig uit voor huishoudens met een inkomen vlak boven bijstandsniveau.

Ambtelijke advies

Geen actie noodzakelijk

Motivering

De gemeente Alphen aan den Rijn berekent de betalingscapaciteit nádat de waterschapslasten en de belastingdienst (bij een eventuele belastingschuld) de betalingscapaciteit hebben berekend. In principe zou deze situatie dus niet voor moeten komen. Het is wel zo dat inwoners het formulier goed en zorgvuldig invullen én de benodigde documenten hierbij overleggen. Het formulier dat hiervoor gebruikt moet worden, is hiervoor zo eenvoudig mogelijk opgesteld.

8.Versterking financieel beheer/vroege signalering en stabilisering schulden

Aanbeveling Nibud/Nyfer

Om rond te kunnen komen van een minimuminkomen is een goed financieel beheer van het huishouden noodzakelijk. Men reserveert om zo nodig grote uitgaven te kunnen doen voor de vervanging van inventaris. Leningen zijn af te raden om extra kosten van rente te voorkómen. Veel huishoudens voeren een goed financieel beheer, maar een deel ook niet. Voor deze huishoudens is het aan te bevelen cursussen of begeleiding te organiseren. De budgetteringscursussen die Alphen aan den Rijn sinds kort heeft gestart in wijken en buurten, zijn daarom een positieve stap.

Ambtelijke advies

Voortzetten en verder versterken schulddienstverlening

Motivering

De gemeente en haar maatschappelijk partners zetten in op preventie, vroegsignalering en integrale aanpak van vraagstukken. Eén van deze vraagstukken is financiën. Zoals Nibud/Nyfer al aangeven, is Tom hiervoor recent gestart met budgetcursussen in de buurt. Ook kunnen inwoners terecht bij bijvoorbeeld de papierwinkel en vrijwillige schuldhulpmaatjes(st Geldzorg). Alles is er in eerste instantie op gericht om schulden te voorkomen en het zo vroeg mogelijk signaleren van financiële problemen of risico hierop.

Als de inwoner problematische schulden heeft, wordt hij/zij doorgestuurd naar de gemeentelijke schulddienstverlening. Tijdens de intake kijkt de consulent samen met de inwoner naar diens situatie en wordt deze gestabiliseerd. Als het nodig is, wordt er een schuldhulpverleningstraject gestart.

9. Beperking Energielasten

Aanbeveling Nibud/Nyfer

Uit onderzoek van het Nibud blijkt dat de energielasten een steeds groter deel van de woonlasten en daarmee van de totale begroting van minima innemen. Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat juist minima vaak in minder goed geïsoleerde woningen wonen, waardoor ze ook een hoger verbruik dan gemiddeld hebben. Huishoudens met een laag inkomen zouden hulp van energieadviseurs of gratis/ goedkope energieboxen aangeboden kunnen krijgen. Producten zoals spaarlampen en isolatiefolies waarvan de aanschafkosten voor deze doelgroep vaak te hoog zijn, zijn dan het meest effectief omdat ze een snelle terugverdientijd hebben.

Ambtelijke advies

Wij sluiten aan bij het gemeentelijk beleid en de afspraken die in het kader van duurzaamheid op het gebied van energiebesparing worden gemaakt.

Motivering

De Gemeente maakt met de woningbouwcorporaties prestatieafspraken. In deze prestatieafspraken is aandacht voor het energiezuiniger maken van bestaande huurwoningen. In aanvulling hierop voert de Gemeente gesprekken met onder andere wonenCentraal voor een 'Green make-over'. Doel van deze gesprekken is om te kijken om de komende jaren flinke stappen te zetten om voor 80% van de sociale huurwoningen een Energielabel B te realiseren. Als de woningen energiezuiniger zijn, dan merkt de huurder dit in de portemonnee.

10. Collectieve zorgverzekering of bijzondere bijstand voor zorgkosten

Aanbeveling Nibud/Nyfer

Het Nibud adviseert de gemeente de collectieve zorgverzekering actief te promoten zodat iedereen die er recht op heeft van dit dekkingsvoordeel gebruik kan maken.

Om te voorkomen dat mensen zorg gaan mijden om hun eigen risico niet aan te spreken, adviseert Nibud verder om zorgpakketten aan te bieden waarbij het eigen risico is afgekocht.

NYFER adviseert om mensen met een laag inkomen de keus te geven tussen ofwel een collectieve zorgverzekering ofwel een jaarlijks 'trekkingsrecht' op een tegemoetkoming zorgkosten uit de bijzondere bijstand. Door de mogelijkheid te bieden om niet gebruikte trekkingsrechten mee te nemen naar volgende jaren, kunnen mensen een financiële buffer voor zorgkosten opbouwen en blijft de prikkel tegen onnodig zorggebruik bestaan. Voor mensen met een collectieve verzekering is het raadzaam een aanspreekpunt in de gemeente aan te stellen voor vragen en klachten.

Ambtelijke advies

1. Actief promoten: hieraan is gevolg gegeven, dit heeft geleid tot een aantal van 327 nieuwe deelnemers⁵. Als we ook de kinderen meetellen zijn er 624 nieuwe deelnemers in 2016.
2. De aanbeveling over het eigen risico niet overnemen: motivering onder aparte kop.
3. De aanbeveling over het trekkingsrecht niet overnemen: motivering onder aparte kop.
4. Aanspreekpunt deelnemers collectieve verzekering: gerealiseerd, mensen hebben hun eigen contactpersoon bij het Serviceplein.

Uitgewerkte adviezen

De motivering voor twee van bovenstaande adviezen werken we hieronder uit. Het gaat hierbij om advies 2 en 3. Om u meer achtergrond te geven bij deze adviezen, leest u eerst informatie over de afschaffing van de Wtcg en en CER-bijdrage en aanvullende informatie hoe het beleid in de Gemeente is ingevuld. Daarna volgt de motivering.

Extra informatie

Situatie vanaf 2015 – uitbreiding collectieve zorgverzekering

De Wtcg en CER bijdrage zijn door het rijk afgeschaft, omdat uit onderzoek is gebleken dat deze bijdragen niet goed terecht kwamen bij mensen die daadwerkelijk kosten hebben in verband met een chronische ziekte of handicap. De gemeente kreeg de opdracht, met de toedeling van de middelen, om maatwerk te leveren. Onze gemeente heeft, met de meerderheid van de gemeenten, er voor gekozen om de gelden in te zetten voor de uitbreiding van de collectieve aanvullende zorgverzekering. Reden is dat de collectieve

⁵ Uit een evaluatie van BS&F bleek dat het bereik van de doelgroep in Alphen aan den Rijn op 52% ligt. In de regio ligt dit op 44%, landelijk 46%. Dit onderzoek betreft het jaar 2014, met de toename in 2016 kunnen we er vanuit gaan dat ons bereik dus hoger ligt dan het percentage van 52%.

verzekering een instrument is om gericht meerkosten van chronisch zieken en gehandicapten te compenseren. De doelgroep is uitgebreid tot 130% van het sociaal minimum en het pakket aan vergoedingen van met name de top verzekering is verruimd en vergoedt veel kosten waar chronisch zieken mee geconfronteerd worden. De verzekering accepteert iedereen, ook deze groep.

Daarnaast is de bijdrage die onze gemeente in de premie betaalt met ingang van 2015 opgehoogd met een bedrag van € 120 per volwassene per jaar.

De bijdrage van de gemeente per volwassene per jaar is op dit moment als volgt:

Tabel 2.

	Inkomen tot 110%	Inkomen 110 - 130%
AV-standaard	€ 286,68	€ 168,60
AV-top	€ 404,05	€ 230,80

De bijdrage van de gemeente Alphen aan den Rijn is gunstig in vergelijking met veel andere gemeenten in deze regio. Door de hoogte van de gemeentelijke bijdrage en de korting van de zorgverzekeraar betaalt men een netto lagere premie.⁶

De netto premie per 2016 van de basis- en aanvullende verzekering per maand is als volgt:

Tabel 3.

	Inkomen tot 110%	Inkomen 110 - 130%
AV-standaard	€ 101,54	€ 111,37
AV-top	€ 111,75	€ 126,18

Zorgtoeslag en eigen risico

De zorgtoeslag bij een minimaal inkomen is respectievelijk € 84 per maand voor een alleenstaande en € 161 per maand voor gehuwden/samenwonenden. Het verplicht eigen risico bedraagt met ingang van 2016 € 385 per jaar. Binnen de maximale zorgtoeslag worden minima gecompenseerd voor het verplicht eigen risico met een bedrag van € 240.⁷

Landelijk onderzoek zorgmijden

Zorgmijding (al dan niet door hoogte van het eigen risico) wordt niet gemonitord op gemeenteniveau.

Er is een landelijk onderzoek uitgevoerd onder de bevolking van Nederland naar zorgmijding, waarbij relatief meer mensen met een laag inkomen zijn benaderd. Hieruit blijkt dat drie procent van de mensen die hebben meegewerkt aan het onderzoek afzien van een bezoek aan de huisarts om financiële redenen. Dit percentage neemt niet toe door de

⁶ Ter illustratie: AV-top Alphen aan den Rijn € 111,75 p.mnd; Leidschendam/Voorburg en Zuidplas € 131,75, ISD Bollenstreek € 124,80, Leiden € 109,85

⁷ <http://www.bsenf.nl/nl/nieuws/detail/87/recente-ontwikkelingen-rond-de-zorgverzekering-tien-jaar-zorgverzekeringswet->

jaren heen en is onveranderd in vergelijking met 2009 (eigen risico € 155) en 2012 (eigen risico € 220). Het percentage mensen dat medicijnen niet ophaalt, ligt lager dan in 2008⁸.

Ad 2 Motivering zorgpakket met afkoop eigen risico

Alternatief 1. Het zo te laten

We bieden nu de keuze tussen de AV- standaard of AV-top. Er is geen mogelijkheid om te kiezen voor een verzekering waarbij het verplicht eigen risico is afgekocht. Zorg en Zekerheid biedt de mogelijkheid om het eigen risico gespreid te betalen over het jaar. Verzekerden kunnen daar voor kiezen.

Alternatief 2. Pakket afkoop eigen risico zonder bijdrage van de gemeente

Onderzocht is hoe de premie er uit ziet bij omliggende gemeenten die een verzekering aanbieden met afkoop eigen risico⁹. Hieruit blijkt dat de deelnemer in veel gemeenten het eigen risico zelf betaalt met een hogere premie, wat dus geen voordeel oplevert.

Alternatief 3. Pakket afkoop eigen risico, gemeente vergoedt een deel van de extra premie

Een mogelijkheid zou kunnen zijn dat de gemeente, naast de huidige pakketten, een AV-top verzekering aanbiedt met afkoop eigen risico en dat de gemeente een deel van de extra premie vergoedt¹⁰.

Wij stellen voor te kiezen voor alternatief 1.

Bij alternatief 2 kan de onwenselijke situatie ontstaan dat een verzekerde zijn eigen risico niet volledig benut maar toch de premie betaalt. Gespreid betalen van het eigen risico (alternatief 1) is ons inziens dus een betere optie.

In tabel 4 kunt u zien wat de keuze voor alternatief 3 financieel betekent. Zoals u in tabel 2 ziet, levert de gemeente een behoorlijke bijdrage in de premie van de aanvullende verzekeringen. Daarbij is in de zorgtoeslag rekening gehouden met een tegemoetkoming in het eigen risico, waarbij minima dus al vanuit het Rijk worden gecompenseerd.

Potentiële kosten als gekozen wordt voor optie 3

Bij de berekening van de kosten bij optie 3 gaan we er van uit dat 75% van het huidige aantal topverzekerden mogelijk overstapt naar een topverzekering met afkoop eigen risico. Onderstaand ziet u de kosten voor de gemeente als er respectievelijk 10% of 30% van de premiestijging afkoop eigen risico wordt vergoed.

Tabel 4.

	Gemeentelijke bijdrage per klant per jaar	kosten totaal
10% vergoeden	€ 38,34	€ 31.342,95
30% vergoeden	€ 115,02	€ 94.028,85

⁸ De brief van de minister van VWS aan de tweede kamer over dit onderzoek vindt u op de site van overheid.nl (officiële bekendmakingen)

⁹ www.gezondverzekerd.nl voorbeelden: Leiden, Leiderdorp, ISD Bollenstreek + € 32 p.mnd

¹⁰ Geen enkele gemeente in onze regio die het pakket met afkoop eigen risico vrijwillig aanbiedt, geeft een bijdrage in de kosten, zie www.gezondverzekerd.nl

Ad 3 Motivering trekkingsrecht

In de aanbeveling van Nyfer moet iedereen met een laag inkomen en geen of weinig vermogen voor het trekkingsrecht in aanmerking kunnen komen, ongeacht of er sprake is van een chronische ziekte of handicap. Het rijk heeft met de afschaffing van de Wtcg/CER en de toedeling van de middelen aan de gemeente, beoogd dat dit toekomt aan mensen die daadwerkelijk kosten hebben in verband met een chronische ziekte of handicap.

Het risico bestaat dat men de aanvullende verzekering opzegt en kiest voor de goedkoopste verzekering. Door een trekkingsrecht te creëren zou de gemeente via de bijzondere bijstand een verzekeringstaak gaan overnemen. Dit vinden wij geen goede ontwikkeling, afgezien nog van een complexe en arbeidsintensieve uitvoering. De collectieve zorgverzekering is een laagdrempelige voorziening met een hoge dekkinggraad. Mensen met een chronische ziekte of handicap kunnen zelf bewust kiezen voor de meest uitgebreide verzekering. De middelen worden daarmee gericht ingezet.

Als aanvulling op het bovenstaande merken we nog het volgende op. Op grond van de Participatiewet kan de gemeente maatwerk leveren en individuele bijzondere bijstand verstrekken. Dat kan als iemand noodzakelijk kosten heeft die voortvloeien uit bijzondere omstandigheden. Het college heeft verder met ingang van 2016 een specifieke regeling voor zorgkosten vastgesteld. Deze regeling is bestemd voor personen die (nog) niet kunnen deelnemen aan de collectieve verzekering, omdat zij elders verzekerd zijn óf een schuld hebben bij de zorgverzekeraar. Voor bepaalde zorgkosten kan tijdelijk een bijdrage worden gegeven tot de hoogte van de vergoeding op grond van de AV-standaard verzekering.

11. Legitimiteit ondersteuning eigen kring

Aanbeveling Nibud/Nyfer

Onder mensen met een Participatiewet uitkering heerst het idee dat het accepteren van ondersteuning uit eigen kring niet geoorloofd is dan wel ten koste van de uitkering gaat. Dat belemmert het activeren van 'eigen kracht'. NYFER adviseert de gemeente duidelijkheid te verschaffen over de regelgeving hieromtrent.

Ambtelijke advies

Voortzetten advisering hierover bij gesprekken met inwoners

Motivering

Bij gesprekken met cliënten heeft de gemeente altijd oog voor dit soort vraagstukken. De klant krijgt het advies om altijd aan te geven als zij ondersteuning krijgen vanuit de omgeving. De consulent kan dan een advies en inschatting hierbij geven of dit van invloed is op de hoogte van de uitkering.